

τίμιον τοῦ χαρακτῆρός του.

Μίαν τῶν ἡμερῶν καθ' ἣν ἦτον εἰς τὸ παλάτιον, ἤρχισεν ἡ θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ τὸν χλευάζῃ διὰ τὴν δυσμορφίαν του. «Ραββίνε, τῷ εἶπε, πῶς γίνεται τοσαύτη σοφία νὰ περικλείεται εἰς ἀγγεῖον τόσῳ βάναυσον; «Ὁ Ἰωσιὲ ἀπῆντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὡς ἐξῆς.

— Ἰψηλοτάτη, εἰς ποίου εἶδους ἀγγεῖα φυλάττουσι τὸν οἶνον τοῦ πατρός σας;

— Εἰς ἀγγεῖα πῆλινα βεβαίως, ἀπῆντησεν ἐκεῖνη.

— Ἀλλὰ τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἰωσιὲ, γίνεται ἀπὸ τοὺς κοινούς ἀνθρώπους, ὁ οἶνος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος ἔπρεπε νὰ φυλάσσεται εἰς πολυτιμότερα ἀγγεῖα.

Νομίσασα ὅτι ὁ Ἰωσιὲ ὠμίλει σπουδαίως καὶ ὅτι ἡ γνώμη του, ὡς γνώμη σοφοῦ, ἔπρεπε νὰ γίνῃ παραδεκτή, διέταξε νὰ θέσῃσι μέγα ποσὸν οἶνου εἰς ἀγγεῖα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ μετὰ τινα καιρὸν γευθεῖσα αὐτὸν παρετήρησεν ὅτι ἦτο ξυνός.

— Ἰωσιὲ, εἶπε πρὸς τὸν Ραββῖνον ὅταν τὸν ἐπανεῖδε, μοι ἐδώσατε τινόν τι καλὴν συμβουλήν, ὁ οἶνος τὸν ὁποῖον ἔθεσαν εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα δξύνισεν.

— Ἐμάθατε λοιπὸν οὕτως ὅτι διατηρεῖται καλῆτερα εἰς ἀγγεῖα μὴ εὐγενῇ, εἶπεν ὁ Ἰωσιὲ τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν σοφίαν.

— Ἀλλ' ὑπάρχουν ἀνθρώποι, ἀνέκραξεν ἡ θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος, οἵτινες ἦσαν ἐνταυτῷ καὶ ὠραῖοι καὶ σοφοί.

— Ἀληθῶς, ἀλλ' ἤθελον εἶσθαι ἔτι σοφώτεροι, εἰάν ἦσαν ὀλιγώτερον ὠραῖοι, εἶπεν ὁ Ραββῖνος, θέλων νὰ δώσῃ τοιοῦτοτρόπως εἰς αὐτὴν νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ ὠραιότης εἶναι πάντοτε συνωδευμένη μὲ τὴν ἀλαζονείαν, ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν δὲν ἄγει πρὸς τὴν σοφίαν.

Ὅταν οἱ Αἰγύπτιοι ἐπνίγησαν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, οἱ ἄγγελοι ἠθέλησαν νὰ ψάλλωσιν ὕμνον ἐπινίκειον, ἀλλ' ὁ Κύριος τοῖς εἶπεν «Ἐνῷ τὰ πλάσματά μου καταστρέφονται σεῖς θέλετε νὰ ψάλλητε!»

ΝΕΩΤΑΤΑΙ ΕΝ ΠΟΜΠΗΙΑ.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ.

Ἀπαντες γινώσκουσι τὴν παράδοξον τύχην τῆς ἀρχαίας πόλεως Πομπηίας, ἥτις, κατακλυσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βεζουβίου ἄλλοτε, καὶ μείναςα τοσού-

τους αἰῶνας κεκρυμμένη ὑπὸ τὴν γῆν, ἀναφάνη μετὰ ταῦτα εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἤδη μένει εἰκὼν ζωσα, οὕτως εἶπεν, τοῦ ἀρχαίου βωμῆχικοῦ κόσμου. Παραλείποντες τὰς προηγουμένως γενομένας πολυτίμους ἀνακαλύψεις, περιοριζόμεθα ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὰς ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως γενομένας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ματαφράζομεν ἄρθρον τι καταχωρισθὲν ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων.

Οὐδὲν ζωηρότερον, λέγει ὁ γράψας τὸ ἄρθρον **Marc-Monnier**, τῆς ἐργασίας τῶν ἀνασκαφῶν ἐκεῖνων. Οἱ ἄνδρες σκάπτουσι τὴν γῆν, σμήνη δὲ κορασίων ἀναδράμουσι κατὰ συνέχειαν φέροντα εἰς τὰς χεῖρας τὰς κοφίνους τῶν. Τὰ κοράσια ταῦτα εἰσὶν εὐλύγιστοι χωρικάι συλλεγόμεναι ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων κωμῶν τὸ πλεῖστον αὐτῶν μέρος ἐργάζοντο εἰς τὰ ἐργοστάσια, ἅτινα σήμερον μένουσι κεκλεισμένα ἔνεκα τῆς μεγάλης τῶν ἀγγλικῶν ὑφασμάτων ἐπιδρομῆς καὶ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν τοῦ βάμβακος. Οὐδεὶς ὑπώπτευσεν ποτὲ ὅτι ἡ ἐλευθερά συναλλαγὴ καὶ ὁ ἀμερικανικὸς πόλεμος ἐμελλον νὰ χορηγήσωσι τοιαύτας ἐργατίδας διὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Πομπηίας. Ἀλλὰ τὰ πάντα εἰσὶ δυνατὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Τρέχουσι λοιπὸν, γεμίζουσι τὰς κοφίνους τῶν μὲ χῶμα καὶ σποδὸν, τὰς φορτώνουσιν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν, βοηθούμεναι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, διὰ μιᾶς ζωηρᾶς καὶ ταχείας κινήσεως, καὶ οὕτω ἀπέρχονται, κατὰ συνεχῶς ἀνανεουμένους θιάσους, εἰς τὸν σιδηρόδρομον, διασταυρούμεναι μετὰ τῶν ἐπιστρεφουσῶν συνεργατίδων τῶν. Τὰ κατεσχησμένα καὶ ζωηρῶς κεχρωματισμένα ῥάκη τῶν δίδουσιν αὐταῖς ζωγραφικωτάτην ὄψιν ὀδεύουσι δὲ μεγάλους βήμασι ποδῆρη φέρουσαι χιτῶνα, ὑπὸ τὸν ὁποῖον διαγράφονται αἱ κινήσεις τῶν γυμνῶν σκελῶν τῶν, καὶ ὅστις διακυμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὀπισθεν αὐτῶν, ἐνῷ οἱ βραχίονές τῶν, ἐν σχήματι κανηφόρου τινός, ὑποδαστάζουσι τὸ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν βαρὺ φορτίον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὅμως οὐδόλως καρτοῦται τὸ σῶμά τῶν. Πάντα ταῦτα εὐρίσκονται ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ κατὰ μικρὸν ὑπὸ τὴν γῆν ἀναφαινόμενα μνημεῖα, καθ' ὅσον τὸ ἔδαφος ταπεινοῦται. Ἄν οἱ ξένοι περιηγηταὶ δὲν διετάραττον τὴν τοιαύτην ἀρμονίαν, ὁ ἱστάμενος ἐν μέσῳ τοῦ Οὐίργιλίου τούτου χωριογραφήματος, ἐν μέσῳ τῶν ἀμπελίνων στεφάνων καὶ ἀπέναντι τοῦ ὑπὸ τὸν ἀρχαῖον οὐρανὸν καπνίζοντος Βεζουβίου, θὰ ἠρώτα μὴ ἄρα ἅπασαι αἱ φίλεργοι αὐταὶ κόραι, αἱ

πορευόμεναι καὶ ἀνερχόμεναι, εἰσὶν αἱ δοῦλαι τοῦ ἀτυνόμενου Πάνθα, εἴτε τοῦ διουμβίρου Ὀλκονίου; Αἱ ἀνασκαφαὶ αἱ γινόμεναι κατὰ τὸ νέον σύστημα, φέρουσιν εἰς ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Οἱ ἀνώτεροι ὄροφοι τῶν οἰκιῶν, ὧν τὰ ἔχνη ἐξηλείφοντο ἀπανταχοῦ σχεδὸν διὰ τοῦ ἀρχαίου συστήματος, ἐξεδήλωσαν πάραυτα τὴν ὑπαρξίν των, διότι ἀνακαλύπτονται μεγάλα τεμάχια τοίχων ἱστάμενα εἰσέτι ὀρθία. Ἀνεκάλυψαν μάλιστα ἐξώστας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐξωτερικὰ θεωρεῖα, προέχοντα πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ καὶ περιζώνοντα τὸν πρῶτον ὄροφον πλείστων οἰκιῶν ἦσαν δὲ κτιστοὶ καὶ ὑπεραστάζοντο ὑπὸ ἰσχυρῶν ξυλίνων στηριγμάτων, τὰ ὅποια ἤδη ἀνανεοῦσι ὅπως ἐπιδιορθώσωσιν αὐτούς. Οἱ ἐξώσται οὗτοι, οἵτινες ἐσχημάτιζον εἰδὸς τι παρόδων διατεταγμένων ὑπὸ παραθύρων, μᾶς δίδουσι τὸ πρῶτον παράδειγμα τῶν πολλάκις ἐν ἀρχαίοις χωριογραφήμασιν ἀπαντωμένων *maenianum*, τὰ ὅποια μέχρι τοῦδε ἀπέδιδον εἰς μόνην τὴν φαντασίαν τῶν τοιχογράφων. Γινώσκωμεν ἤδη ὅτι οἱ ἐξώσται ἐκεῖνοι ἦσαν ἀντιγεγραμμένοι ἀπὸ τὴν φύσιν ἐκ τοῦ πρώτου δὲ τούτου παραδείγματος γενόμενοι προσεκτικοὶ οἱ εἰδήμονες τῆς τέχνης, ἀνεύρον τὰ ἔχνη των ἐν τῷ ἀνωτάτῳ ὀρόφῳ πολλῶν οἰκιῶν παρακειμένων εἰς βραχείας τινὰς ὁδοὺς. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἀνατρέπει ἐξ ὀλοκλήρου τὰς θεωρίας ἃς ἐπλασαν περὶ τῆς ἀπομονώσεως τῶν ῥωμαίων οἰκογενειῶν. Ἀφοῦ ὁ καθηγητὴς **Overbeck** ἀνεζήτησεν ἐπιστημονῶς τὴν μεταξὺ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων οἰκιῶν διαφορὰν ἐν τῷ ἀξιολόγῳ καὶ ὀγκώδῃ αὐτοῦ περὶ Πομπηίας συγγράμματι, ὃ ἔγραψε χωρὶς καὶ νὰ θέσῃ τὸν πόδα ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, εὔρεν ἐπὶ τέλους αὐτὴν ἐν τῷ ὅτι αἱ τῶν ἀρχαίων οἰκίαι, ἄσχετοι ὅλως πρὸς τὰς ὁδοὺς, ἦσαν ἐστραμμέναι πρὸς τὰ ἔσω ἐφ' ἑαυτάς, κατὰ τινὰ τρόπον, περιελισσόμεναι, καὶ ὅτι τὰ δωμάτιά των συνεσσωρεύοντο περὶ τὰς ἐσωτερικὰς αὐλάς, τό τε αἶθριον καλούμενον καὶ τὸ περιστύλιον, ὅθεν ἐλάμβανον ἀποκλειστικῶς τὸ φῶς. Ἡ θεωρία τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ ἀναίρεται ἤδη, ὡς ἀνηρέθη καὶ ἕτερος αὐτοῦ συνάδελφος, δημοσιεύσας, ὡς λέγουσι, πολύτομον σύγγραμμα ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ὑέλων ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους. Ὁ παχὺς οὗτος τόμος μάλιστα εἶχε φανῇ ὅτε ἀνεκάλυψαν ὑέλους εἰς τὰ λουτρά τῆς Πομπηίας.

Εἶναι ἄρα ἀποδεδειγμένον ἤδη ὅτι αἱ οἰκίαι

τῶν Ῥωμαίων δὲν ἦσαν ἄσχετοι πρὸς τὰς λεωφόρους, καὶ ὅτι ἀπεναντίας ἐβλεπον ἀπὸ τῶν οἰκιῶν εἰς αὐτάς διὰ τῶν παραθύρων τοῦ *moenianum*. Ἡ ὅλως μεσημβρινὴ αὕτη διάθεσις, ἥτις συμφωνεῖ κάλλιστα μὲ τὰ ἄνθη καὶ τὸν ἰδιωτικὸν τῶν Ἰταλῶν βίον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμεληθῇ ὑπὸ τῶν προγόνων των.

Ὅτε τελευταῖον ἐπεσκέφθην τὰς ἀνασκαφάς, ἀνέσκαπτον περιεργὸν τινὰ οἰκίαν, ὅπου τὴν πρῶταν εἶχον ἀνεύρει, ἐν τῷ γραμματοφυλακείῳ, μικράν τινα ζωηροτάτην γραφήν, ἐν ᾗ παρίστατο μὲ σπινθηροβολοῦντας ὀφθαλμοὺς ὀρθίος νεανίας τις πρὸ γυμνῆς κατακεκλιμένης γυναικὸς, ἥς ἡ κόμη ἦν εἰργασμένη μετ' ἐξαιρέτου λεπτότητος, ὥστε ἐφαίνετο μᾶλλον ἔργον ἀρχαίου Γερμανοῦ καλλιτέχνου. Ὁ ἐργάτης ὅστις εἶχεν ἀφαιρέσει τὴν καλύπτουσαν αὐτὴν ὕλην, ἰδὼν τὸ γνωστὸν τοῦτο σύμπλεγμα, ἀνέκραξε πάραυτα «εἶναι ὁ Βάκχος καὶ ἡ Ἀριάδνη.» Καθ' ἣν στιγμὴν εἶχον ἀφίχθῃ, ἐκαθάριζον τὸ περιστύλιον, ὅπερ ἦν κεκαλυμμένον ἔτι ὑπὸ στρώματος κισσῆρεως πάχους τριῶν ποδῶν. Ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ ἦτο ἅπασα πεπληρωμένη ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης μεγάλης γραφῆς, ἐν ᾗ εἰς λέων, ἔχων μέγεθος μεγαλειότερον τοῦ φυσικοῦ, παρίστατο ἀκίνητος καὶ ἀπαθὴς πρὸ μονοῦ ἐφορμῶντος κατὰ τινος ἄρκτου. Ἡ γραφὴ αὕτη ἀναμφιβόλως δὲν εἶναι ἀριστοτέχνημα, ἀλλ' ἐκπλήττει κατὰ πρώτην ὄψιν, καθότι ἐνυπάρχει ἐν αὐτῇ ὅτι ἦν ἀναγκαῖον, ἡ κίνησις τουτέστιν καὶ ἡ ζωή.

Τὰ μικρὰ τῆς τέχνης ἀντικείμενα καταθέτουσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπιστάτου τινὸς μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἐφόρου. Οὗτος σημειεῖ τὰ διὰ τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως ὀριζόμενα ἀντικείμενα, ἐκ δὲ τῶν πρὸς μεταφορὰν ἀποβλήτων καὶ τῶν θραυσμάτων, ἅτινα ἄλλοτε ἀπερρίπτοντο, συνέστησεν, ἐν αὐτῇ τῇ Πομπηίᾳ, μικράν τινα συλλογὴν ἀρκετὰ πλουσίαν καὶ ἀξίαν μελέτης. Ταῦτα εἶναι ἐπιπλα, οἰκιακὰ σκεύη, καὶ παντοδαπὰ ἐργαλεῖα, ἕτερα ὀρειχάλκινα, δι' ὧν οἱ ἀρχαῖοι ἐστήριζον τὰ ὀπίσθια τῶν ὑποδημάτων των, καὶ ἐξ ὧν ἐκδηλοῦνται ὑπερμεγέθεις οἱ πόδες τῶν ἀρχαίων χωρικοὶ τινες τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν φέρουσι καὶ σήμερον ἔτι ὅμοια ὑποδήματα. Ἐπίσης κλῖβανοι, κινητὰ μαγειρεῖα, δύο σιδερέϊα θύραι, καὶ ἐκεῖναι, πρὸς ταῖς λοιπαῖς, δι' ὧν ἐκλείετο τόσῳ ἐρημητικῶς εἰς νεωσὶ ἀνακαλυφθεὶς κλῖβανος, ὥστε δὲν εἰσέδυσεν ἐν αὐτῷ οὐδ' εἰς σταγὼν ὕδατος, οὐδεμίαν δραχμὴν σποδοῦ. Ὁ-

γδοήκοντα καὶ εἰς ἄρτοι, οὓς εἶχον θέσει ἐντὸς ὥπως ἐψηθῶσι. τῇ 23 νοεμβρίου τοῦ 79 ἔτους, καὶ οἱ ὅποιοι ἐξήχθησαν εἰς μετὰ τὸν ἄλλον τῷ 4862, ἅπαντες ἄθικτοι, σκληροὶ κατὰ τι καὶ μέλανες, καὶ ἀπομουμιωμένοι, οὕτως εἰπεῖν. ἀλλ' ἐντελῶς διατετηρημένοι, στρογγύλοι δὲ καὶ πυκνοὶ ὡς κολλύραι· ἐξήκοντα καὶ εἰς ἐκ τῶν ἄρτων τούτων, ὧν ἕκαστος ζυγίζει ἐν κιλόγραμμον, τηροῦνται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Πομπηίας. Ἔτερα ἐδωδύμα μένουσιν εἰς τὰ ἐκδοχεῖα ὅπου καὶ εὐρέθησαν· κάρυα, λόγου χάριν, λεπτοκάρυα, ὄστρακα καὶ κόκκαλα μικρῶν ἰχθύων (πιθανῶς τριχιδῶν) σῖτος, σῦκα, ἐλαίαι, κρόμμυα, φασίολοι καὶ φακοί. Παραλείπω πλείστα ἐξ ὕλου καὶ ἐκ γῆς ὅπτης ἀντικείμενα, πινάκια, κύπελλα, ὑποκητήρια, κιβώτια, ὑέλους καὶ διαφόρων σχημάτων φιάλας, ἰδίως τινὰς ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν οἶνοπωλῶν τῆς Νεαπόλεως. Καὶ ποῖα ἄλλα ν' ἀναφέρω προσέτι; εἰσιτήρια θεάτρου, σταθμὰ ἐκ μαρμάρου εἴτε μολύβδου, ἄγκιστρα δι' ἀλυσίδων καὶ ἄλλα παντοειδῆ ἐργαλεῖα· γλυφίδας, κοπίδια, λαβίδας, σφύρας, πελέκεις, ἀξίνες, λίσγους καὶ δρέπανα δι' ὄργωμα, χρώματα ἐντὸς τῶν ἀγγείων των, κλεῖθρα, σφαίρας καὶ κλειδας, τεμάχια κατεβριμένης μαρμαροκονίας, δείγματα ἁπάντων τῶν μαρμάρων εὐρεθέντα ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς, τέλος δύο ἐξ ὀρειχάλκου τραπέζας μὲ διεδρα, bisellia, πεποικιλμένας διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Καὶ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἀπόβλητα καὶ συνηρμοσμένα συντρίμματ'· τὰ λοιπὰ ἄξια λόγου μετεκομίσθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως. Θελήσας νὰ μάθω ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν τὸν ἐκ τῆς Πομπηίας ληφθέντων ἀντικειμένων διὰ τὸ μουσεῖον τοῦτο μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἢ τοῦλάχιστον ἐπὶ τῆς ἐφορείας τοῦ κ. Fiorelli, συνεβουλεύθην τὰ βιβλία τῶν ἐλέγχων, ἅτινα κρατῶνται μετὰ μεγίστης τάξεως. Ἠρίθμυσα χίλια πεντήκοντα διάφορα ἀντικείμενα, ὁ ἀριθμὸς δ' οὗτος, εἰ καὶ ἱκανῶς μέγας, θὰ ἐμεγαλύνετο ἔτι μάλλον, ἐὰν τὰ ὁμοειδῆ ἐξ αὐτῶν δὲν ἐτίθεντο ἅπαντα ὑπὸ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν. Τοιοῦτον ἦν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν κατὰ τὰ δύο καὶ ἡμισυ τελευταῖα ἔτη, χάρις εἰς τὴν ἰταλικὴν ἐνότητά.

Εἶναι τολμηρὸν ν' ἀρχίσῃ τις τὴν περιγραφὴν τῶν θησαυρῶν ἐκεῖνων. Ἐν μόνον ὀρειχάλκινον ἀντικείμενον, μία περικεφαλαία παλαιστοῦ καλυπτομένη ὑπὸ ἀνάγλυφον, θὰ ἐξήντλει τὴν ὑπομονὴν τοῦ Ὀμήρου, ὅστις, ὡς γνωστὸν, δὲν ἐ-

πτοεῖτο ἐκ τῶν περιγραφῶν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων καὶ γνωστῶν ἤδη λειψάνων, πρὸς ἃ προσθετέον χειρουργικὰ τινὰ ἔργα-λεῖα, σειρὰς ὀλοκλήρους χυτῶν, θερμάστρας, πλάστιγγας, μύλους ζυμαρικών, μίαν κεφαλαίαν ἵππου, σταθμὰ, ἑκατοντάδας στροφίγγων, μίαν πλουσίαν συλλογὴν φιαλίδων, προχόων, κογχυλῶν καὶ τριπόδων, φυλακτήρια, ὀρειχαλκί-νους φαλλοὺς πτερωτοὺς τε καὶ ἀπτέρους, — ἄξια περιγραφῆς θὰ ἦσαν προσέτι πολυπληθῆ ἐργαλεῖα, ἐσχάrai, πύραυνα εἴτε θερμαντήρια, πείριεργα πάντα κατὰ διπλοῦν λόγον, ὡς οἰκιακὰ σκεύη καὶ ὡς τεχνικὰ ἔργα, τεκμήρια πολύτιμα τῆς κομψῆς καὶ εὐφυοῦς βιομηχανίας ἧς τοσαῦτα δείγματα ἔδωκεν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι. Μία τῶν τοιούτων μηχανῶν εἶναι ἀπλῆ τις ἐσχάρα, περιέχουσα μίαν ὀρειχάλκινον θερμάστραν καὶ σιδηρᾶν τινὰ κιγκλίδαν, ἧς οἱ μοχλοὶ εἰσὶ κοῖλοι, ὅπως τὸ ὕδωρ εἰσχωρῇ ἐντὸς καὶ ἐλαττώσῃ τὴν ἰσχύον τοῦ πυρός. Ἐξωτερικῶς ἡ ἐσχάρα αὕτη ἔχει σχῆμα ἀγγείου, ἔχοντος τεσσάρων ποδῶν ὕψος, στηριζομένου ἐπὶ τριῶν ποδῶν λέοντος, καὶ φέροντος ἀντὶ λαβῶν ἀθλητῶν ζεύγη. Δύο χεῖρες γεγλυμμέναι χρησιμεύουσιν ἐπίσης ὡς λαβὰ', ὅπως μετακινῆται ἡ δυσκίνητος αὕτη μηχανή, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἐπίπωμα ὑπέρεται παῖς ἐπιβάτινον δελφίνα. Ἀδύνατον εἶναι ν' ἀριθμῆσωμεν τοσαῦτα πλούτη, οἷον πολυτίμους λυχνοστάτας, ὀρειχάλκινα γεγλυμμένα καὶ τορευτὰ ἀντικείμενα, πολυἀριθμὰ δακτύλια φέροντα γεγλυμμένας λίθους, (ἐν μεταξὺ τῶν ἄλλων, οὐκ ἠσπενδόνη περιδέει μεγαλοπρεπῆ ὄνυχον), ἐνώτια ἔχοντα σχῆμα σκελίδων σκοροδίου, ἀργυρᾶν τινα πλάκα ἀφ' ἧς ἐξέρχεται ἡ Ἀμάλθεια βασιλεύουσα τὸ κέρας αὐτῆς καὶ δέπας ἐν τῇ χειρὶ τὴν περίφημον χρυσὴν λυχνίαν, ζυγίζουσιν τριάκοντα καὶ τρεῖς οὐγγίας, ἧτις μόνη ὁ ἀπετέλει πλουσίαν οἰανδήποτε συλλογὴν, εἴποτε ἡ ἐργασία ἦν ἀξία τῆς ὕλης τὸν ἐξ ἡλέκτρου ἐρωτιδεά, φέροντα φενάκην ἐκ πολυἀριθμῶν κυλίνδρων, τὸ ὠραῖον χρυσοῦν τοῦ Οὐίτελλίου νόμισμα, ἀγάλματα ἐκ παντοίας ὕλης, ὀρειχάλκινα, μαρμαρίνα καὶ ἀργυρᾶ' ἓνα Ἑρμῆν καθεζόμενον, ἓνα μονιὸν προσβαλλόμενον ὑπὸ κυνός, ἓνα ὄφιν ἀνορθούμενον ἐπὶ τῆς ἐλικοειδῶς περιεστραμμένης οὐρᾶς του, φυσικῶς παῖδας, χρησίμους εἰς διακόσμησιν πηγῶν, ἓνα, πρὸς τοῖς ἄλλοις πεφοβισμένον ἕνεκα βατράχου ὃν εἶδεν ἀναμέσον τῶν σκελῶν του· μίαν Ἀναδυομένην Ἀ-

φροδίτην περιστρέφουσιν τὰς τρίχας αὐτῆς, μιχράς ἀπείρους προτομάς, τέλος θαυμαστόν τι ἀριστούργημα, τὸ μᾶλλον ἐξαίρετον ἀφ' ὅσα ἐξήχθησαν ποτε ἀπὸ τῆς Πομπηίας, τὸν πολυθύλλητον Νάρκισσον. . . .

Τέλος δεῦρ' ἔλθω ν' ἀναφέρω καὶ τινὰ μόλις ἀρχομένην συλλογὴν πρὸς χρῆσιν τῶν μελλόντων ζωολόγων. Ἡ συλλογὴ αὕτη, καλούμενη *Faune de Pompéi*, ἔσεται μοναδικὴ ἴσως ἐν τῷ κόσμῳ καθ' ἑκάστην ἐκθάπτουσι τέρατα διάφορα, καὶ μάλιστα σιχαίνοντας ἀνθρώπων προκαταχλυσμαίων, εἰ καὶ μέχρι τοῦδε οὐδόλως εὐρέθησαν ὅσ' αὐτῶν συγχρόνων τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μουσεῖον τῶν ἐκ τῆς Πομπηίας ζῶων εἶναι εἰσέτι πτωχὸν, πλουτίζεται ὅμως καθ' ἑκάστην. Εὐρίσκονται ἤδη ἐν αὐτῷ ἑξ' ἑλῶναι, δύο αἶγες, πέντε κύνες, ἓν κρνίον καὶ ὀπλὰ ὄνου, ἓν μικρὸν χοιρίδιον εἰσέτι μένον ἐντὸς τῆς θρεψαλκίνης χύτρας, ὅπου ἐψήνετο καθ' ἣν στιγμὴν ἐγένετο ἡ τρομερὰ ἐκκρήξις.

Αἱ ἐφημερίδες *Bulletino Archeologico italiano* τοῦ κ. *Minervini*, καὶ *Giornale degli Scavi* τοῦ κ. *Fiorelli* εἰσι πρὸς τὸ παρὸν αἱ μόναί πηγαί, ἃς θέλομεν συμβουλευθῆ ἐν τῇ ἐκδρομῇ ἣν μένει νὰ κάμωμεν ἔτι. Θέλομεν παραμείνει ἐπ' ὀλίγον μετὰ τῶν δύο τούτων σοφῶν ὁδηγῶν εἰς τὰς νεωστὶ ἀνακαλυφθείσας οἰκίας, ἃς ἐσπούδασαν οὗτοι μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς, χωρὶς νὰ τολμήσωμεν νὰ ἐκφέρωμεν τὰς ἰδίαις ἡμῶν κρίσεσι ἐπὶ τῶν νέων ἐκείνων οἰκοδομημάτων, ἅτινα ἐξέρχονται κατὰ μικρὸν εἰς τὸ φῶς, καὶ μολονότι μένουσιν ἄμορφα εἰσέτι καὶ ἐγκλωσμένα κατὰ τὸ ἡμισυ ἐντὸς τῆς κισσῆρεως, δεικνύουσιν ὅμως συγκεχυμένως πως τὰ λείψανά των εἰς τὰς ἐπιμόρους ἐρεῦνας τῆς ἐπιστήμης. Θέλομεν προχωρήσει λοιπὸν περιπατοῦντες ἄνω τῶν τοίχων, ἐπὶ ἐδάφους ἀσταθοῦς καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ καθαρισμένου, οὐδόλως παραμένοντες ἀπέναντι μυρίων ἄλλων ἀντικειμένων ἅτινα ἀπαντῶμεν εἰς ἕκαστον ἡμῶν βῆμα.

Ἰδὲ ἐν πτώμα μένον ἔτι εἰς τὴν θέσιν του, κεκλιμένον ἐν τῷ δωματίῳ ἔνθα εἶχε καταφύγει, καὶ τηροῦν τὸ σχῆμα ὅπερ ἔλαβεν ἐπελθόντος τοῦ θανάτου. Ἰδὲ μακρύτερον ἔτι τὸν κλίβανον ἐν ᾧ ἐψήνοντο οἱ πολυθύλλητοι ἄρτοι καθ' ἣν στιγμὴν ἐγένετο ἡ καταστροφὴ μετ' αὐτὸν τὸ ἐργαστήριον τοῦ γναφῆος, μέλαν ἅπαν ἐκ τῶν διὰ τοῦ ἀνθρακος ἀρχαίων σημειώσεων, εἶτα τὸ ἐργαστήριον τοῦ βυρσοδέψου, μετὰ τῆς

ἐκ τιτανολίθου τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ βιομήχανος οὗτος, Μάρκος Νόνος Καμπάνιος καλούμενος (γηραιὸς στρατιώτης τοῦ ἐννάτου συντάγματος, τῆς ἑκατονταρχίας τοῦ Καίσαρος), ἔκρουεν εἰρηνικῶς τὰ δέρματά του, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπὸ τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ ἀνευρονμάχιστα τὴν κοπίδα του καὶ ἄλλα τῆς τέχνης του ἐργαλεῖα. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀπομάχου εἶναι γεγραμμένον διὰ γλυφίδος, μετὰ τῶν πληροφοριῶν ἃς προανέφερον, ἐπὶ τοῦ νεοῦ τοῦ τοίχου ἐπιχρίσματος. Ὁ ἄνθρωπος ἀναφαίνεται ἅπανταχού τῶν ἀναζωογονουμένων ἐκείνων λίθων. Ἡμέραν τινὰ παρετήρησα ἐπὶ τοῦ μετώπου οἰκίας τινὸς ἐξωγραφημένον ἐλέφαντα, φυλαττόμενον ὑπὸ πυγμαίου, καὶ ὅφιν περιελισσόμενον περὶ αὐτὸν, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἐφαίνοντο δύο ἐπιγραφαὶ ἐρυθροῦ χρώματος καὶ ἃς ἀμέσως ἠδυνήθην ν' ἀναγνώσω· ἡ μία ἐξ αὐτῶν εἶχεν ὡς ἐφεξῆς. *Sittias restituit elephantum*, ἡ δὲ δευτέρα· *Hospitium hic locatur, triclinium cum tribus lectis et com...* (*commodis?*), τουτέστιν « Ὁ Σίτιος ἐθεράπευσε τὸν ἐλέφанта. Ξενοδοχεῖον δι' ἐνοίκιον· τρίκλινον μὲ τρεῖς κλῖνας καὶ πᾶσα ἐπιθυμητὰ ἄνσεις. » Ἡ ἐπιγραφή δὲν ἐψεύδετο, καθότι πραγματικῶς ὑπῆρχε τὸ τρίκλινον. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἄνεσιν, νομίζω ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τῆς Πομπηίας κάτοικοι, ὡς οἱ σημερινοὶ Νεαπολιτανοὶ, δὲν ἐδεικνύνοντο ποσῶς δύσκολοι· ἀλλὰ τίς ἦτο ἄρα ὁ ξενοδόχος Σίτιος; Ὁ κ. Φιορέλλης, ὅστις γινώσκει κατ' ὄνομα πάντας τοὺς κατοίκους τῆς νεκροπόλεώς του, καὶ αὐτὰς προσέτι τὰς συγγενείας των, τὰς γενεαλογίας καὶ αὐτὰ τὰ ἐνδόμυχα των, μᾶς λέγει ὅτι εἰς Π. Σίτιος Νοκέρης, πολεμῆσας ἀνδρείως ἐν Ἀφρικῇ κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, ἔλαβε παρὰ τοῦ Καίσαρος δωρεὰν γαίας ἐκτεταμένας, ἃς διήρσεν εἰς τέσσαρας ἀποικίας, δόσας αὐταῖς, ὡς γίνεται καὶ σήμερον ἐν Ἀμερικῇ, ὀνόματα ληφθέντα ἐκ τῆς γενεθλίου χώρας. Ὑπῆρχε λοιπὸν ἀποικία τοῦ Σάρνου καὶ ἐτέρα ἀποικία Ἀφροδίτης, ἐφεστίαυ θεᾶς τῶν Πομπηϊανῶν, ὡς εἶναι γνωστὸν, οἵτινες ἐλάτρευον ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἰσίδι, τὴν *φυσικὴν θεὰν*, τουτέστι τὴν Φύσιν. Ὁ ξενοδόχος Σίτιος κατήγετο ἴσως ἀπὸ τοῦ στρατιώτου τοῦ Καίσαρος, καὶ ὁ τοῦ παρασήμου τοῦ ἐλέφας θὰ ἦτο πιθανῶς ἀνάμνησίς τις τῆς Ἀφρικῆς. Κατὰ τὴν τελευταίαν μου ἐπίσκεψιν, αἱ ἐπιγραφαὶ εἶχον σχεδὸν ἐξαλειφθῆ, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ κολοσσαῖον ζῶον.

Ολίγον χαμηλότερον, εἰς τὴν αὐτὴν ὁδὸν, ὑπάρχει περίεργός τις μικρὰ οἰκία, ἡ οἰκία τοῦ Σηρικου. Τὸ ὄνομα τοῦτο εὐρίσκεται δις γεγραμμένον· κατὰ γενικὴν ἐπὶ σφραγίδος εὐρεθείσης ἐν τινι δωματίῳ, καὶ κατ' αἰτιακὴν ἐρυθροῖς γραμμασιν ἐν τῷ μετώπῳ τῆς οἰκίας. Τίς ἦν ἄρα ὁ κύριος τῆς οἰκίας; Σύρος τις τὴν καταγωγὴν ἢ ἔμπορός τις σερικῶν ὑφασμάτων; Τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιτρέπει ἀμφοτέρως τὰς ὑποθέσεις, ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως ἦτο ἔμπορος. Εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνωφεροῦς κατὰ τι δίοδου εἶχε σημειώσει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὴν ἐπομένην εἰλικρινεστάτην ἐπιγραφὴν. *Salve lucrum* (Χαίρετε κέρδη). ! Δύο λέξεις ἤδη καὶ περὶ τῶν διαίρεσεων τοῦ οἰκίσκου τούτου. Οὗτος περιλαμβάνει μικρὸν ἀριθμὸν δωματίων· ἐν αἴθριον γυμνόν, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου ἀνοίγεται ἐν ἀπλούστατον δωμάτιον, ὃ ἦν πιθανῶς τὸ γραφεῖον τοῦ Σηρικου. Ἐν τῷ δωματίῳ τούτῳ εὑρον τὴν σφραγιδά του καὶ τὸν σκελετὸν οἰκιδίου κυνός. Μικρὰ τις πάροδος φέρει εἰς τινὰ κήπον κυκλοῦμενον ὑπὸ στοῶν, ὧν αἱ στῆλαι μένουσιν εἰσέτι ὀρθαί· ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κήπου ἑτεραι πράσιναι στῆλαι ἐβάσταζον ἴσως ἀναδενδράδα τινά. Ἀριστερόθεν τῆς στοῆς, βάθμιδες τινές, διερχόμεναι ἀνωθεν θύρας τινός, ἔφερον εἰς τὸ περιστύλιον ἑτέρας μᾶλλον ἀξίας λόγου οἰκίας. Ἐτέρα πάροδος, φέρουσα ἀπὸ τοῦ κήπου εἰς τὴν ὁδὸν, διήρχετο μαγειρεῖον ἔχον κλίβανον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, κατὰ τὸ 79 ἔτος, εἶχον καταφύγει μία αἶξ καὶ τέσσαρες χελῶναι, αἷς ἐξέβαλον τὴν 14 μαρτίου τοῦ 1862 ἔτους, ὁμοῦ μετὰ τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς αἰγὸς ἀνηρτημένον κώδωνα. Ἄνω τοῦ κλιβάνου τούτου, ὡς σημεῖον ἀφθονίας καὶ εὐθυμίας, ἦν γεγλυμμένος φαλλός. Ἀλλὰ μὴ λησμονώμεν τὸν ἐν τῷ μαγειρείῳ τούτῳ σηκόν, ἐν ᾧ ἦν ἐξωγραφημένη θυσία, εἰς δὲ τὸν παράπλευρον ὄνος μετὰ τρομερὰ ὦτα, ὅστις ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν μυλωθρῶν καὶ ἀρτοπωλῶν. Οὐδὲν παραδοξώτερον τῆς μεσημβρινῆς ταύτης θρησκείας ἤ τις, οἰαδήποτε εἶναι, εἴτε καθολικὴ εἴτε εἰδωλολατρικὴ, εἰσχωρεῖ ἀπανταχοῦ, μέχρι τῶν πενιχρότερων ἐνδικοιτημάτων, μετὰ τῆς πολυαριθμοῦ συνοδίας τῶν συμβόλων, μυστηρίων, ἰσχύος καὶ προστασίας, καὶ ἐπινοεῖ ἕνα ἅγιον καὶ ἕνα Θεὸν διὰ πᾶσαν περίπτωσιν, δι' ἐκάστην μικράν τοῦ βίου περιπέτειαν.

Ὁ στενὸς οὗτος οἰκίσκος, οὗ τὰ δωμάτια εἶναι τόσῳ μικρὰ ὥστε οὐδὲ κλινὴ χωρεῖ ἐν αὐτοῖς μία νεαπολιτικὴ κλίνη, περιλαμβάνει ἑτέρας δύο

διαίρεσεις, μίαν ἐξέδραν καὶ ἐν τρίκλινον, ἅτινα δύνανται νὰ καταταχθῶσιν ἐν τοῖς ὠραιότεροις ἀπάσης τῆς πόλεως. Ἡ ἐξέδρα εἶναι μεγάλη αἶθουσα ἀνοικομένη πρὸς τὸ αἴθριον, δηλονότι πρὸς τὴν πρώτην αὐλὴν, θύρα δὲ τις συγκεκαμμένη προάγεται ἐπὶ ἐδάφους ψηφιδωτοῦ. Οἱ τέσσαρες τοῖχοι ἦσαν κεκαλυμμένοι μετὰ γραφὰς τηρηθείσας μέχρι τοῦδε ἀνεπάφους καὶ ἱκανῶς νωπᾶς· ἡ ἐν τῷ μέσῳ μάλιστα γραφὴ, ἥτις εἶναι ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν εἰσοδὸν, ἐφαλκυε ἀμέσως τὸ βλέμμα καὶ ἐπὶ πολὺ κατακτᾷ αὐτό· παρίστα δὲ τὸν *Ἡρακλῆα* ἡττώμενον ὑπὸ τῆς μέθης καὶ τοῦ ἔρωτος. Ἐν τῇ γραφῇ ἐκείνῃ ἐπικρατοῦσι τρία διακεχωρισμένα συμπλέγματα, συνδεόμενα ὅμως διὰ κοινῆς τινος ιδέας. Ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ κεῖται ὁ Ἡρακλῆς, χαλκόχρους φαίνόμενος, διότι τοιαύτην ἔχουσι τὴν χροιάν οἱ τέλειοι ἄνδρες ἐν ταῖς γραφαῖς τῆς Πομπηίας, καὶ πιθανῶς τοιαύτην θὰ εἶχον ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ λευκότης τοῦ δέρματος ἐθεωρεῖτο ὡς προσὸν τῶν νέων ἀνδρῶν, εἴτε τῶν θεῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Ὁ Ἡρακλῆς ἄρα, ὁ μετὰ γήρους Ἡρακλῆς, στέφανον ἐπὶ κεφαλῆς ἔχων καὶ εἰς τὸν βραχίονα ὡς τινὰ ἄλυσιν ἐκ κισσοῦ, μόλις ἐνδεδυμένος βραχεῖαν τινὰ χλαμύδα, ἐπακουμβῶν τὴν ῥάχιν εἰς κυπάρισσον, καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ἀγκωνός του, ἀναβρίπτει εἰς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλὴν. Ἡ μία τῶν χειρῶν του ὑψοῦται μετὰ δυσκολίας καὶ προσπαθεῖ νὰ κροτήσῃ τοὺς δακτύλους, ὅπερ εἶναι σημεῖον ἀμεριμνησίας καὶ χαρᾶς. Ἡ ἑτέρα χεὶρ ἀδυνατεῖ νὰ βαστάσῃ κύπελλον τι, ἀφ' οὗ ἐκχύνεται ὁ οἶνος. Περὶ αὐτὸν δὲ θορυβοῦσι ὠραῖοι πετεινοὶ ἐρωτιδεῖς· εἰς ἐξ αὐτῶν παίξει μετὰ τὸν στέφανον τοῦ κισσοῦ, ἕτερος σύρει πρὸς ἑαυτὸν τὸ χυνόμενον κύπελλον· καὶ ἄλλοι μὲν χορεύουσιν ἐπὶ βωμοῦ ἀφιερωμένου τῷ Διονύσῳ, φέροντες ἀνὰ τέσσαρες τὴν φαρέτραν τοῦ ἡμιθέου· ἕτεροι δὲ σύροντες σχοινία, εἴτε συνενοῦντες ἅπασαν τὴν τῶν βραχιόνων των ἰσχὺν, προσπαθοῦσι ν' ἀνασείσωσι τὸ ῥόπαλόν του. Ἡ σκηνὴ αὕτη εἶναι ζωηρὰ καὶ γνησία, καὶ γίνεται ἀμέσως καταληπτὴ, εἰ καὶ εἶναι γνωστὴ ἄλλως. Περίφημός τις δακτυλιόλιθος καὶ ἄλλοι λίθοι πρὸ πολλοῦ εἶχον κοινοποιήσει αὐτήν. Ὁπισθεν αὐτοῦ, πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος, τρεῖς νέαι γυναῖκες, γυμνοὺς ἔχουσιν τοὺς κόλπους, συμπεπλεγμέναι ἐν τινι ὑψώματι καὶ παρὰ τινὰ στήλην, θεωροῦσι κομπάζουσαι τὸν ἀποπλισθέντα θεόν· μία ἐξ αὐτῶν, καθεζομέ-

νη καὶ βασιτάζουσα εἰς χεῖρας τὸ ῥιπίδιον τῆς Ἀφροδίτης, εἶναι πιθανῶς ἡ Ὀμφάλη. Τέλος πρὸς τὰ δεξιὰ, ὀλίγον τι ὑψηλότερον καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ σειρᾷ, φαίνεται ὁ Διώνυσος, νέος καὶ λευκός, ἀμέριμνος καὶ εὐτυχής, περικυκλούμενος ὑπὸ βακχίδων καὶ φαύνων, ὧν εἷς, αἶρων τὸν βραχίονα εἰς σημεῖον θριάμβου, προσδρεύει ὡς νικητῆς τὴν εορτήν. Τὸ δῶμα εἶναι τέλειον καὶ ζωηρόν, ἀληθῶς δ' εὐρίσκει τις ἐν αὐτῷ τὴν σαφήνειαν καὶ φαιδρότητα τῶν ἀρχαίων!

Ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ γραφὴ ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὴν πρὸς τὸν Ἡφαίστον ἐπίσκεψιν τῆς Θέτιδος, ἥτις περιγράφεται ἐν τῇ Σ ῥαψωδίᾳ τῆς Ἰλιάδος. «Τὰ σὰ γούναθ' ἰκάνομαι, εἶπεν ἡ ἀργυρόπεζα θεὰ, αἱ κ' ἐθέλησθα νιεῖ ἐμῷ ὠκυρόφῳ δόμεν ἄσπιδα καὶ τρυφάλεια καὶ καλὰς κρημίδας, ἐπισφυρίους ἀραρυίας, καὶ θώρηχ' ὃ γὰρ ἦν οἱ, ἀπώλεσε πιστὸς ἑταῖρος Τρωσὶ δαμείῃ· ὃ δὲ κείται ἐπὶ χθορὶ θυμὸν ἀχεύων». Ἀμέσως ὁ Ἡφαῖτος ἤρχισε τὸ ἔργον, ὃ δὲ Πομπηϊανὸς ζωγράφος παρέστησεν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀπετέλεσε τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἄσπιδα, σάκκος μέγα τε στιβαρόν τε· ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανόν, ἐν δὲ θάλασσαν, ἡελιόν τ' ἀκάμαρτα, σελήνην τε πλήθουσιν, ἐν δὲ τὰ τεῖρεα πάντα, τὰ τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται. » Ἐπιλισμένους εἰσέτι τὴν σφύραν καὶ τὴν πυράγραν, δεικνύει τῇ Θετίδι τὸ διαρκούσης τῆς ἐπισκέψεώς της φιλοτεχνηθὲν ἀριστούργημα, πτερωτὴ δὲ τις νεάνις, ἀναμφιβόλως ἡ καλὴ Χάρις, γυνὴ τοῦ χωλοῦ θεοῦ, ταινίαις κεκοσμημένη, ἐξηγεῖ διὰ τινος ῥάβδου τὰς γλυφὰς τῆς θείας ἄσπιδος. Ὁ θώραξ, φαιρότερος πυρὸς αὐγῆς ἢ βριτὰρ κροτάφοις ἀραρυῖα κόρυς καὶ αἱ κασιτέρινα κρημίδες διατίθενται τῇ δὲ κάκεισε, ἡ Θέτις δὲ κάθηται παρατηροῦσα καὶ θαυμάζουσα ἐκπληκτος.

Ἡ πρὸς τ' ἀριστερὰ γραφὴ παριστᾷ τὸν Ποσειδῶνα, ὠπλισμένον τρίαιναν, καθήμενον, γέροντα, μελάγχρουν, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα νέον καὶ ὠραίον, ὄρθιον, ἐστεμμένον δάφνην, καὶ στηριζόμενον ἐπὶ τῆς λύρας τοῦ ἀμφότεροι ἐπιταροῦσι τὴν οἰκοδομὴν τῶν τειχῶν τοῦ Ἰλίου, ὧν αἱ φοβεραὶ λίθιναι γρώσεις, σφυροκοπούμεναι ὑπὸ ἀόκνων ἐργατῶν, ἀνορθοῦνται ἤδη ὀπισθεν αὐτῶν, καὶ πέραν βωμοῦ τινὸς ἀφιερωμένου τῷ Διὶ, ἐνῶ πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς σκηνῆς, ἐντὸς τῆς πόλεως, βόες σύρουσιν ἐτέρους μεγάλους καὶ λελαξευμένους ἤδη λίθους πρὸς τινὰ μηχανὴν τροχιλεῶν, ἥτις θέλει ἀνασηκώσει αὐτούς. Μέμνησαι, ὅσα

δὴ πάθομεν κατὰ Ἰλίον ἀμφὶ μούροι νῶϊ θεῶν. λέγει ὁ Ποσειδῶν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἐν τῇ Ἰλιάδι, ὅτ' ἀγῆγορι Λαομέδοντι παρ Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν μισθῷ ἐπιθήτῳ· ὃ δὲ σημαῖων ἐτέτελλεν ἥτοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν πέρι τεῖχος εἶδεμα εὐρύ τε καὶ μάλα καλόν, ἐν' ἀβρήκτος πόλις εἴη.

Πέριξ τῶν γραφῶν τούτων διαγράφονται φαντασιώδη περιχειλώματα μεστὰ κενταύρων καὶ ἐλαφοειδῶν θηρίων. Αἱ μούσαι τίθενται κατὰ σειράν ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ἐξέδρας, ἡ Καλλιόπη δὲ καὶ ὁ Ἀπόλλων κείνται εἰς τὸ πλευρόν τοῦ ἡττημένου Ἡρακλέους· ἄνω δὲ πάντων ἴσταται χρυσοῦς Ἑρμῆς ἐπὶ στυλοβάτου· διάφορα χωριογραφήματα διακοσμοῦσιν ἐτέρους τοίχους· στέφανοι δὲ, ἀναρτώμενοι ἀπὸ λυχνίων, διαποικίλλουσι τὸ βάθρον, καὶ ἄνω πασῶν τῶν γραφῶν τούτων, ἐν τῷ ἀνωτάτῳ περιχειλώματι, διαθέουσι κλάδοι ἀμπέλου ἐντὸς τῶν ὁποίων περιπλέκονται τετράποδα ζῶα καὶ τρυφεροὶ ἐρωτιδεῖς.

Τὸ τρίκλινον τῆς τοῦ Σηρικοῦ οἰκίας δὲν εἶναι ἥττον περιέργον τῆς ἐξέδρας. Εἶναι δὲ τοῦτο αἰθουσα φαγητοῦ ἀνοιγομένη πρὸς τὸν κήπον δι' ἐνὸς μεγάλου παραθύρου, ἧς ἡ πολύπλοκος διακόσμησις, αἱ μέλαιναι, κρόκιναι, καὶ ἐρυθραὶ πλευραὶ αἱ καθωραϊζόμεναι ὑπὸ λυχνίων, παραδόξων οἰκοδομημάτων, φυλλάδων, ἀνθέων, καρπῶν, πτηνῶν, δελφίνων, τριτόνων, τυμπάνων, κροτάλων, καίσαρικῶν ἀετῶν, βακχίδων καὶ ὑπὸ ὀλοκλήρου κόσμου θαυμασίων περιστεφόντων ὥραιās τινὰς γραφὰς, ἐκπληττοῦσι καὶ καταγοητεύουσι τὸν θεατὴν. Τρεῖς τῶν γραφῶν ἐκείνων, ὧν ἡ μία παριστᾷ τὸ καλλυτῆριον τοῦ Ἑρμαφροδίτου, εἶναι ἄξια τῆς ἡμετέρας προσοχῆς, καθότι ἀφορῶσιν ἀντικείμενα ὅλως νέα, ἢ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα τοῦλάχιστον δὲν εὐρίσκονται εἰς τὰς γνωστὰς ἡμῖν γραφὰς· εἶναι δ' αὐταὶ ἐπεξηγήσεις τῆς Αἰρείადος. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν, ἥτις καὶ μένει εἰς ἣν εὐρέθη θέσιν, ἀλλ' ὅμως λίαν βεβλαμμένη, παρίστανε βεβαίως τὸν Τοῦρνον ἐν μέσῳ τῆς Ἀμάτης καὶ τῆς ὑποσχεθείσης αὐτῷ νέας Λαβινίας, ἣν ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἥτις ἐδόθη εἰς τὸν εὐτυχῇ Αἰνεΐαν, τὸν Μωῦσα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ. Ὁ Τοῦρνος θέλει νὰ ἐρμήσῃ ἐνοπλος εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ μολίς ἐκ Τροίης ἀφικθέντος εὐτυχοῦς ἀντιζήλου. Τρομαχθεῖσα ἡ βασιλὶς Ἀμάτη ἐκ τῶν δυστυχισμάτων τοῦ νέου πολέμου, φέρουσα δάφνης στέφανον καὶ λευκὸν ἐπενδύτην ἐνδεδυμένη, προσπαθεῖ νὰπραύνη

τὸν θυμὸν τοῦ γαμβροῦ της, καὶ δεικνύει αὐτῷ κλαίονσα τὴν Λαβινίαν, ἥτις, κεκαλυμμένη με κυανοῦν πέπλον, στρέφει τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκτείνει ἱκετικῶς τὰς χεῖρας. Ὁ Τοῦρνος, ὡς καὶ παρὰ Οὐίργιλίῳ, προσηλώνει τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς παρθένου· ὁ ἔρως φλογίζει αὐτὸν, καὶ δυσκόλως δύναται νὰ κρατήσῃ ἑαυτοῦ.

Ἐν τῇ ἐτέρᾳ γραφῇ παρίσταται ἡ συνέχεια τῆς ἱστορίας ταύτης, ἥτις εἶναι, ὡς γνωστὸν, μία τῶν συγκινητικωτέρων τοῦ ποιήματος. Ἡ μάχη συνάπτεται μεταξὺ Ρουτούλων καὶ Τρώων. ὁ Τοῦρνος ἐπλήρωσε μὲ κηδεῖας τὸ στρατόπεδον· ὁ Αἰνεΐας, πληγωμένος καὶ αἱμορροῶν, ἐπαναφέρεται εἰς τὴν σκηνὴν του. παρακελεύει δὲ ὁ ἀνασύρων ἀπὸ τοῦ μηροῦ του, πλάτύνοντες καὶ ἀνάζυντες τὴν πληγὴν, τὸ ἐν αὐτῷ ἐμπηχθὲν βέλος. Στρηϊζόμενος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ θρηνοῦντος υἱοῦ του, Ἰούλου, καὶ διὰ τῆς ἐτέρας ἐπὶ τοῦ μεγάλου δόρατός του, παρίσταται ὄρθιος, acerba premens ἀλλὰ lacrymis immobilis, φρουάσων καὶ ἀκίνητος. Τρέχει ὁ γέρον Ἰάπης, ὅστις ἔλαβε μὲν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ἅπαντα τὰ μυστήρια καὶ ἀπάσας τὰς δυνάμεις, προὔτιμησεν ὅμως τὸ ταπεινότερον τῶν δώρων, τὴν ἐπιστήμην τῶν χόρτων καὶ τὴν τέχνην τοῦ θεραπεύειν. Ἐνδεδυμένος τὸ μακρὸν τοῦ ἱατροῦ ἔνδυμα, ὅπερ διακρατεῖ καὶ ἀνυψοῖ ζώνη, πίπτει γονυκλιτὴς πρὸ τοῦ ἥρωός του, καὶ τὴν λαβίδα ἔχων ἀνὰ χεῖρας, προσπαθεῖ ὅπως ἀνασύρῃ τὸν σίδηρον ἀπὸ τῆς ἀνοικτῆς καὶ αἱμορροούσης πληγῆς. Ἀλλὰ μάταιοι ἀγῶνες! οὐδ' ἡ δεξιότης τοῦ γέροντος ἐπαρκεῖ, οὐδ' ἡ ἀρετὴ τῶν χόρτων, οὐδ' ἡ ἐμπνευσις τοῦ Ἀπόλλωνος! Ἐν τούτοις εἰς τὰ ἐκτός ἡ φρίκη μεγεθύνεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, ἡ μάχη θερμένεται καὶ συμποκνοῦται, ὁ οὐρανὸς καλύπτεται ὑπὸ τοῦ κονισσάλου, καὶ νέφη βελῶν καταπίπτουσι μέχρι τοῦ κέντρου τοῦ στρατοπέδου, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ εἰσελάνουσιν ἤδη οἱ ἐχθρικοὶ ἵπποι, ἄνω δὲ εἰς τοὺς αἰθέρας αἵρεται ὁ θλιβερὸς ἀλλαλαγμὸς τῶν μαχομένων καὶ θνησκόντων... Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἡ Ἀφροδίτη, καμφοθεῖσα ἐκ τῶν ἀδίκων τούτων παθημάτων, πορεύεται ἐπὶ τῆς Ἰδης ὅπως συλλέξῃ δίκταμον καὶ θεραπεύσῃ κρυφίως, occulte medicans, τὸν πληγωθέντα ἥρωα, οὗ αὕτῃ εἶναι ἡ μήτηρ. Φθάνει δὲ ἐν τῷ βάθει τῆς σκηνῆς, ἄορατος εἰς τὰ πληροῦντα αὐτὴν πρόσωπα, καὶ κρυπτομένη ὑπὸ ῥοδόχρουν τι κάλυμμα κυμαινόμενον ὡς ἄτμος περὶ αὐτήν. (ἔπεται συνέχεια).

ΣΕΛΕΣΤΙΝΗ.

Ἡ Σελεστίνη κατὰ τὸ δέκατον ἑβδομον τῆς ἡλικίας της ἔτος ἦτο τὸ βόδιον τῆς Γρενάδης· ὀρφανὴ καὶ κληρονόμος μεγάλης περιουσίας διετέλει ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν σκληροῦ τινος καὶ φιλαργύρου θεοῦ της, ὀνομαζομένου Ἀλόνζου, ὅστις τὴν μὲν ἡμέραν ἐνησχολεῖτο ἀριθμῶν τὰ δουκᾶτα του, καθ' ἣλην δὲ τὴν νύκτα εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζῃ τὰς μουσικὰς ἀρμονίας, τὰς ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Σελεστίνης συγκεντρουμένας. Ὁ μόνος πόθος τοῦ Ἀλόνζου ἦτο νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν πλούσιαν ταύτην κληρονόμον μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Δὸν Ἑρρίκον, σπουδάζοντα πρὸ δέκα ἐτῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Σαλαμάνκης, καὶ ἀρχίζοντα νὰ ἐξηγῇ ὁπωσοῦν καλῶς τὸν Κορνήλιον Νέποτα.

Πάντες σχεδὸν τῆς Γρενάδης οἱ νέοι ἠρώωντο τῆς Σελεστίνης, ἂν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν βλέπωσιν εἰμὴ εἰς τὴν λειτουργίαν, ἡ δὲ ἐκκλησία εἰς ἣν ἐσύχναζεν αὕτη ἐπληροῦτο ἐκ τῶν μάλλον ἀξιεράστων καὶ κομψῶν νέων. Μεταξὺ τούτων διεκρίνετο ὁ εἰκοσαετὴς Δὸν Πέτρος, λοχαγὸς τοῦ ἱππικοῦ, ὅστις ἂν καὶ δὲν ἦτο πλούσιος, κατήγετο ὅμως ἐκ μεγάλης οἰκογενείας. Πατριῶς, γλυκὺς, εὐφυὴς καὶ θελκτικώτατος ἐπέσυρεν εἰς ἑαυτὸν τὰ βλέμματα ὅλων τῶν κυριῶν τῆς Γρενάδης, ἂν καὶ ἐκεῖνος δὲν προσεῖχεν εἰμὴ εἰς τὴν Σελεστίνην. Καὶ αὕτη ὅμως παρατηρήσασα τοῦτο ἤρχισε νὰ βλέπῃ ἐπίσης τὸν Δὸν Πέτρον.

Διῆλθον τοιοῦτοτρόπως δύο μῆνες χωρὶς νὰ τολμήσωσι νὰ ὁμιλήσωσι, καὶ νὰ εἰπῶσι πολλὰ πράγματα. Περὶ τὰ τέλη τῶν δύο μηνῶν ὁ Δὸν Πέτρος εὔρε μέσον ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν ἐρωμένην του ἐπιστολὴ του, δι' ἧς ἐπληροφόρει αὐτὴν περὶ ὧσων ἤξευρεν ἤδη ἐκείνη. Ἡ αὐστηρὰ τὰ ἦθη Σελεστίνη ἄμα ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν τὴν ἐπέστρεψε μετὰ μεγάλης ἀξιοπροσπεύας εἰς τὸν Δὸν Πέτρον, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε μέγα μνημονικὸν ἐνεθυμεῖτο τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, καὶ ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ ἐν λεπτομερείᾳ μετὰ παρέλευσιν ὀκτὼ ἡμερῶν.

Οἱ δύο μας ἐρασταὶ ἠγαπῶντο καὶ συνεννοοῦντο πρὸς ἀλλήλους, ὁ δὲ Δὸν Πέτρος κατῴρθωσε καὶ πλεον τούτου· ἐζήτησεν ἐπιμόνως καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὴν Σελεστίνην διὰ τοῦ κιγκλιδωτοῦ παραθύρου τοῦ κοιτῶνός της. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔθιμον